

ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ԻՆՏԵՐՅԱԿԱՆ, ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ, ԱՐՈՒԵՍՏԳԻՏԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամեն ամսոյ տիկզբը:
 Բաժանորդագրումն է կամ թիկի վճարելի ծախսեալն 8 ֆր. — 4 րբ.: — Վեցամսեայ՝ 5 ֆր. — 2 րբ. 50 կոպ.:
 Մէկ թիւ անամմիմ կը վաճառուի 1 ֆր. — 50 կոպ.:
 Ծախսարեւութեամ կ'ընդյունաւարչւմ է՝ վեճման, Միւի-
 թարեամ Միաբանութեամ Մարդ վճարը:

Արեւելոյ՝ ի Կոստանդնուպոլսոյ նա ի Զոհուճիս՝ մոյց
 Միաբանութեամ վաճառութեան կ'ընդա-
 մուի անամմ ծախսոյ ծախսոյ:
 Արեւելոյ յարից քաղաքներուն համար՝ յիշեալ վա-
 ճառութեան կ'ընդաւորուի ծախսը հաշուի:
 Ժամկոյմովն արեւելեան տարածքին տարածքին:

ԻՐԱՎԱՅԻՆ ԹԻՒՆ

ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ

ՀԱՂԱՔԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ — Այսինքն վեճակը կամ դա-
 ւանագրոյ մարդկային ընկերութեան:
 ՀԱՆՈՒՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ — Պարտաւորւած տնտեսագիտութիւն:
 ԴԱՆՈՒՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ — Թողնող մարդը:
 ԴԱՆՈՒՄ — Ղապար Փարսկոյ Պատմութեան Բա-
 ւանագրութիւն: — Փրեմիէր Միւլլեր եւ հայկական
 Նոր մատենագրութիւն: — Խաղէի իրարմ աւա-
 րան մէկ գործը (Նոր ծնունդ):
 ԹԱՆՈՒՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ — Պր. Ստեփան Էրզնան եւ արդի նայ
 զերտաւորութիւն:
 ԱԶԻՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ — Անտրոյ խորհրդոյ:

ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻԿԱՆ — Մոմիպարմութիւն:

ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ

ՊԱՆՈՒՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ — Գաւառական:

ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ

ՆԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ — Տնտեսական ՄԱՆՈՒՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ

ՈՒՍԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՐԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ ՎԵՃԱԿԱՆ ԳՐԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

(Հրատարակուի է Երեւն)

Ք. Գործարար:

Պարտաւորաց դասակարգին սահմանեալ է
 միւս դասակարգաց ծառայել, եւ այս ծառայու-
 թեամբ իւր յատուկ գոյութիւնն ապահովել:
 Գործարար յօգուտն է ի շահ իւր տիրանց կ'աշ-
 խատի, իւր աշխատութեանց պատուը կ'առնուն
 տեարքն, եւ ի հատուցումն վաստակոյն՝ պնշափ
 ինչ կու տան իրեն, որչափ կարենոր է կենաց
 պահպանութեան: Այսպէս է վիճակը բուն իրա-

կան գործարարաց՝ որ արդեամբ գործակից կ'ը-
 լան արուեստագիտաց կամ գործատեարց, նիւ-
 թապէս իսկ անոնց արուեստին գործոց մասնա-
 կցելով եւ անոնց ձեռնարկութեանց ի գլուխ
 տարուելուն օգնելով:

Բայց Բորձուք անունն, ճշգրտոյն եւս
 խօսելով՝ Բորձուք Բորձուք յորջորջանքն,
 հասարակօրէն ընդարձակագոյն մտք կ'առնուի.
 եւ նոյն յորջորջանք կ'իմացուին այն ամենայն
 դասը մարդկան, որ ինքնակաց վիճակ չունենա-
 ւով եւ որպիսի եւ ինչեւ եղանակաւ օտարներէ
 կ'առնուի ըլլալով, այս կամ այն ծառայութիւնը
 կը կատարեն անոնց համար, եւ իրենց կատարած
 պաշտօնին կամ գործին համար՝ որոշեալ
 թոշակ կամ շափաւոր դրամական հատուցումն
 կ'ընդունին: Այսպէս են գլխաւորապէս այն մար-
 դիկ որ երկրագործաց եւ վաճառականաց գոր-
 ծունէութեան կերպիւ իմն մասնակից կ'ըլլան,
 թէեւ վերջնոց գրեթէ երբեք գործարար անուն
 չի տրուիր: Նոյնպէս յայտմ դասակարգի բոլորն
 դակեալ կը համարուին բոլոր սպասարար կամ
 ծառայք, թէ անական գործոց դառնին եւ թէ
 գործատանց աշխատութեանց:

Այս մեկնութեան ըստ ինքեան կ'իմացուի՝
 թէ յայտմ բազմութեան եւ յայտմ պէտքիւ
 թեան գործոց եւ զբաղմանց ի հարկէ աստիճա-
 նաւորութիւն գտնուելու է նկատմամբ ընկերա-
 կան եւ քաղաքական գրից: Կանաւանդ զի օրինա-
 կաւ իւրիք այս դասակարգին կը վերաբերին նաեւ
 այն ամենայն մարդիկ զոր ի տեղիս տեղիս յիշա-
 տակեցինք անապառաձ կամ վերջնաւ անուամբ,
 եւ որոց գլխաւոր նկարագիրներն են՝ հաստատուն
 կամ որոշ գործ չունենալ, տեղէ տեղ փոխուիլ,
 աւուրչէի գործել..., յորմէ ինքնին յայտ է թէ
 ասոնք նախընթացներէն շատ տարբեր եւ ստոր-
 նագոյն գրից եւ աստիճանի մէջ կը գտնուին:

Աղքատութենէ ծագեալ է այս դատաւարդն՝ իրեն իրեն թէ մնայ, չի կրնար անձամբ զանձն հոգալ եւ իւր կինաց պիտղքն հայկալթել, ուստի եւ կը հարկադրի հարստին կամ ընչաւեւորն դիմել, եւ անկէ դատած օգնութեամբն իւր պիտղքը ընուլ։ Բայց ինչպէս աղքատն հարստին, նոյնպէս հարուստն աղքատին կարօտ է։ Վասն զի իւր բովանդակ հարստութեամբն հանդերձ չկարենալով անձամբ ի գլուխ հանել զայն ամենայն զոր պէտք է կատարել թէ՛ իւր եւ թէ՛ ընկերութեան օգտին համար, իրեն եւս ստիպեալ է դիմել օգնութեան եւ գործակցութեան այլոց։ Աստի կը տեսնուի ոչ միայն օգուտ ընկերական կենաց, այլ նաեւ անհատաւարութեան ստացածածոց, որովհետեւ եթէ չգտնուէին այնպիսի մարդիկ, որ իրենց աղքատութենէն ստիպեալ՝ նոյնպիսի ծառայական գործերը կատարեն, բովանդակ աղքատ մարդկան մեծամեծ զբիմանց եւ մեծաւոյց ներքեւ կ'իյնար։

Իրերն այս տեսակէտէն նկատելով, անկույտսին կ'երեւայ թէ գործաւորաց եւ ծառայորաց գասակարգն ո՛չ հակառակ ինչ է բնութեան եւ ո՛չ անօգուտ ընկերութեան, այլ մանաւոր միւս ընչաւեւ եւ անկախ դասակարգաց պէս բնական է եւ օգտակար՝ նա թէ հարկաւոր իսկ։ Ասկէ կը հետեւի նաեւ այն՝ թէ չի կրնար երբեք իրեն նախատեսող եւ արհամարհանող նիւթ նկատիլ սոյն վիճակն։ Հին հեթանոսութեան ժամանակն այնպէս անարգեալ էին այս դասակարգին մարդիկն, որ իրենց դիրքն ու վիճակն շատ տեղ մեծ տարբերութիւն չունէր գերութենէ, ի տեղին տեղին եւս կատարելապէս ստրուկ էին գործաւորք։ Այս՝ հետեւութիւն էր այն անբնական բարձրութեան՝ յոր ամբարձած էին վերին դասակարգը, որով դասակարգաց բնական պէսպիսութիւնն՝ շնդկական վիճակակարգաց զանազանութեան գարձած էր, եւ ստորին ու ստորագոյն դասուց մարդիկ ի հարկէ յետին անարգութեան հասած էին։

Սակայն այս եւս չի կրնար ուրացուիլ եւ կայտ իսկ է՝ թէ մեծապէս գծուարին է գործաւորաց վիճակն, եւ առաւել քան զայլ ամենայն վիճակ անձնութեան իրեն կը պահանջէ։ Եթէ աշխատութիւնն ինքնին ծանր եւ տաժաւեղ է, եւ հակառակ ինչլէ բնական յօժարութեան մարդիկ՝ որ հանգիստ ու դիւրութիւն կը սիրէ, որչափ եւս առաւել կը մեծնայ ծանրութիւնն ու դժուարութիւնն, երբ նպատակ աշխատութեան չ'ըլլար այնչափ անձնական շահն, որչափ օտարաց օգուտն։ — Երբ գործաւորն իւր

աշխատութեան արգիւնքէն այնչափ ինչ մասն միայն կ'ընդունի՝ որ հազիւ բաւական կ'ըլլայ իւր օգուտահասարակութեան հոգալու, եւ բոլոր մնացեալն իւր տերանց հարստութիւնն անեցընելու կը ծառայէ։ Անոր համար՝ որպէս զի գործաւորն իւր վիճակին անբաժին նեղութեանց համբերելու զօրութիւնն ստանալ, կարօտ է բարձրագոյն քաղաքացիութեան եւ միութարութեան, զոր կրօնն եւեթ ձեռնհասս է մատակարարել։

Բայց գործատեալք եւս, եւ ընդհանրապէս բարձրագոյն դասու մարդիկ՝ որ զայլս կը ծառայեցընել, ըստ կարի պիտի ջանան անոնց բնութեան ինչպէս իրենց սիրովն ու լաւակամութեամբն։ Երբ այս կերպիւ երկու կողմանց մէջ փոփոխ սէր կ'ըլլայ, երբ բարեբարութեան եւ երեսօտագիտութեան հոգով իրարու հետ զօգեալ կ'ըլլուն, ըստ ինքեան ծանր ու դառն աշխատութիւնն իսկ կը թեթեւայ կը քաղցրանայ, կամ գոնեայ շատ զգալի չ'ըլլար ծանրութիւնն ու դառնութիւնը։ Տէրն... իւր ծառային... այն միայն ընելով պիտի չշտանայի՝ ինչ որ առանց անիրաւութեան չէր կրնար զանալ։ Այլ իւր լաւակամութիւնն այնպիսեք մանաւանդ պիտի ցուցնէ, որոց ճշդիւ պարտական չէ։ Դժբախտութեանց ժամանակ անոր նպատաստանողց պիտի ըլլայ, հիւանդութեան ու կարօտութեան ատեն պիտի չմերժէ, յամենայն իւրովսն պիտի օգնէ։ Տէրն եթէ այսպէս վարի, գործաւորին սիրտն իրեն կը քաշէ, եւ ինչպէս իւր աշխատութիւնն քրիստոնէական ոգւով ի գլուխ հանող գործաւորն, իւր ամէն պարտքին հաւատարմութեամբ կատարող ծառայն՝ օրհնութիւն է իւր սիրող համար, նոյնպէս քրիստոնէական սիրով եւ մարդասիրական գիծով վարուող տէրն՝ օրհնութիւն է իւր գործաւորաց եւ ծառայից։

Գործաւորն եւ ծառայք իրենց գործատուէն եւ տիրոջմէ կարեւոր ունենալով, ձեռնհաս չեն անկախ եւ ինքնակազմ դասակարգաց պէս հաստատուն դիրք եւ ներքին կարգաւարութիւններ ունենալ։ Սակայն եւս այնպէս շատ օգտակար կ'ըլլայ՝ եթէ իրենց շահերն ապահովելու, հիւանդութեան, անկարողութեան եւ այլոց պիտոյից ժամանակ իրարու օգնելու համար, իրենց մէջ ընկերակցութիւններ կազմեն, ինչպէս ի վերջին ժամանակս շատ տեղեր այլեւայլ մասնական եւ ընդհանուր ընկերակցութիւններ կը կազմեն։ Միայն մտադիր ըլլալու են, որ իրենց յատուկ շահերն ապահովելու ու պաշտպանել ջանացած ժամանակ՝ իրենց գործատուաց եւ տերանց շահուն հակառակ միջոցաց ձեռք չըլլան, առաւել

